

Ministerul Educației și Cercetării
al Republicii Moldova
Universitatea de Stat din Moldova
INSTITUTUL DE ISTORIE
str. Academiei, 3/2
MD-2028, Chișinău, Republica
Moldova
tel: (373 22) 73-84-00
e-mail: institut.istorie@gmail.com

Ministry of Education and Research
of the Republic of Moldova
Moldova State University
INSTITUTE OF HISTORY
Academiei str., 3/2
MD-2028, Chisinau, Republic of
Moldova
tel: (373 22) 73-84-00
e-mail: institut.istorie@gmail.com

Nr. 72/3 din 01 decembrie 2025

EXTRAS
din Procesul verbal nr. 6
al ședinței Consiliului Științific al Institutului de Istorie,
din 28 noiembrie 2025
Decizie nr. 12

Au fost prezenți 13 membri din 15

Obiect de referință:

Aprobarea rapoartelor științifice ale proiectelor, etapa anului 2025.

S-a decis:

Ca urmare a prezentării publice și a evaluării raportului, se aprobă rezultatele științifice obținute în proiectul concursului ANCD „Stimularea excelenței în cercetare” cu titlul *„Presa națională din Basarabia sub regimul cenzurii țariste (anii 1840-1917). Studii, documente și materiale”*. Codul proiectului 25.80012.0807.45SE. Conducător de proiect dr. Gheorghe NEGRU.

Pentru această decizie,
au votat „PRO” 13 membri din 13 membri prezenți la ședință.

Secretarul științific
al Consiliului Științific al Institutului de Istorie al USM,
dr. Silvia CORLĂTEANU

RECEPȚIONAT

Agenția Națională pentru Cercetare
și Dezvoltare _____

_____ 2025

AVIZAT

Secția AȘM _____

_____ 2025

RAPORT ȘTIINȚIFIC ANUAL

(pentru etapa 2025)

privind implementarea proiectului din cadrul concursului

„Stimularea excelenței cercetărilor științifice 2025-2026”

**Proiectul „Presă națională din Basarabia sub regimul cenzurii țariste (anii 1840-1917). Studii,
documente și materiale”**

Cifra proiectului: **25.80012.0807.45 SE**

Prioritatea strategică: **Provocări societale**

Rectorul/Directorul organizației

Șarov Igor

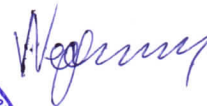
Președintele Consiliului științific/Senat

Cojocaru Gheorghe

Conducătorul proiectului

Negru Gheorghe

Chișinău, 2025

CUPRINS:

1. Scopul etapei 2025 conform proiectului depus la concurs.....	
2. Obiectivele etapei 2025.....	
3. Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor etapei 2025.....	
4. Acțiunile realizate pentru atingerea scopului și obiectivelor etapei 2025.....	
5. Rezultatele obținute	
6. Diseminarea rezultatelor la foruri științifice.....	
7. Impactul științific, social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectului 2025.....	
8. Colaborare la nivel național în cadrul implementării proiectului 2025.....	
9. Colaborare la nivel internațional în cadrul implementării proiectului 2025.....	
10. Dificultăți în realizarea proiectului: financiare, organizatorice, legate de resursele umane	
11. Recomandări, propuneri.....	
12. Lista lucrărilor științifice, publicate în anul 2025 (Anexa 1).....	
13. Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în proiect 2025 în limba română și în limba engleză (Anexa 2).....	
14. Executarea devizului de cheltuieli din contractul de finanțare pentru anul 2025 (Anexa 3)...	
15. Componența echipei conform contractului de finanțare pentru anul 2025 (Anexa 4).....	

1. Scopul etapei 2025 conform proiectului depus la concurs (obligatoriu).

Constituirea bazei documentare empirice a cercetării, prin identificarea, colectarea și prelucrarea critică a unui corpus de surse primare (documente de arhivă și presă de epocă), esențial pentru analiza mecanismelor de cenzură țaristă și pentru fundamentarea științifică a studiului privind presa națională din Basarabia (anii 1840-1917).

2. Obiectivele etapei 2025 (obligatoriu)

1. Identificarea, colectarea și analiza critică a surselor documentare primare, incluzând presa națională de epocă și fondurile arhivistice relevante în vederea stabilirii unui corpus documentar complet și a demascării mecanismelor de control.
2. Analiza și evaluarea critică a conceptelor teoretice fundamentale, cu accent pe delimitarea naturii cenzurii țariste (cenzură preventivă) și pe definirea presei naționale în contextul Basarabiei, adoptând modele teoretice care explică rolul acesteia ca factor de afirmare a identității.
3. Evaluarea critică a abordărilor istoriografice referitoare la presa din Basarabia, prin cartografierea viziunilor (interbelice vs. contemporane) și identificarea lacunelor de cercetare (ex: analiza autocenzurii și a impactului logistic), pentru a justifica poziționarea și contribuția originală a prezentului studiu.
4. Cercetarea și clarificarea metodologiei de lucru, prin stabilirea unei paradigme interdisciplinare (istorie și comunicare), adoptarea unei abordări diacronice și calitative și selectarea tehnicilor de analiză specifice necesare decodării mesajelor sub regimul cenzurii.

3. Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor etapei 2025 (obligatoriu)

1. Identificarea, colectarea și prelucrarea materialelor de presă relevante din perioada studiată (1846-1917).
2. Colectarea documentelor de arhivă din fondurile guvernatorului Basarabiei și clasificarea lor pe criterii cronologice și tematice.
3. Realizarea descifrării paleografice a documentelor de arhivă. Ulterior, efectuarea traducerii din limba originală (rusă/slavonă) a documentelor relevante.
4. Culegerea (transcrierea) integrală a documentelor selectate. Redactarea și adaptarea textelor la normele ortografice actuale ale limbii române, asigurând lizibilitatea surselor.
5. Studiarea aprofundată a bibliografiei de specialitate și realizarea unei evaluări critice a istoriografiei aferente temei (abordări interbelice vs. contemporane).
6. Analiza și clarificarea metodologiei de cercetare (abordarea interdisciplinară, tehnicile calitative aplicate) și a conceptelor teoretice centrale (cenzură preventivă, limbaj esopic).

4. Acțiunile realizate pentru atingerea scopului și obiectivelor etapei 2025 (obligatoriu)

În ceea ce privește baza documentară, s-a realizat cu succes constituirea corpusului de studiu, care a implicat identificarea, colectarea și clasificarea presei de epocă. Acest corpus include publicații de referință din Basarabia (precum *Basarabia*, *Viața Basarabiei*, *Basarabia reînnoită*, *Glasul Basarabiei*, *Cuvânt Moldovenesc*), alături de publicații relevante din Vechiul Regat (*Adevărul*, *Evenimentul*, *Opinia*) și din Transilvania (*Tribuna*, *Gazeta Transilvaniei*), care conțin

informații complementare despre contextul presei basarabene. Materialele colectate, fotografiate, transcrise, în total circa 180 de articole și materiale din presa de la începutul secolului al XX-lea, reflectând, în special probleme legate de mișcarea culturală și națională din acea perioadă. Această etapă a permis coroborarea informațiilor, prin confruntarea sistematică a datelor din cele două categorii de surse (presa națională *versus* rapoartele cenzurii), acțiune critică menită să depășească unilateralitatea inerentă a documentelor oficiale.

În paralel, s-a efectuat o evaluare critică și o cartografiere a istoriografiei aferente, analizând comparativ literatura de specialitate. Această analiză a scos în evidență diferențele dintre viziunea interbelică (centrată pe rolul deșteptării naționale) și abordările contemporane. Prin această nuanțare a viziunii, s-a reușit identificarea lacunelor majore de cercetare, precum lipsa unei analize aprofundate a mecanismelor de autocenzură și a impactului logistic al restricțiilor țariste, stabilind astfel contribuția originală a prezentului studiu.

Finalizarea acestor etape a condus la definirea metodologiei de cercetare. S-a stabilit o paradigmă interdisciplinară (istorie și comunicare), alegând o abordare istorică și calitativă, fundamentată pe analiza diacronică. Succesul decodării conținutului este asigurat prin selectarea tehnicilor de analiză specifice, incluzând analiza discursului (limbajul esopic) pentru interpretarea strategiilor de ocolire și metoda comparativă, esențială pentru evidențierea specificului și dificultăților contextului țarist.

5. Rezultatele obținute (descriere narativă 3-5 pagini) (obligatoriu)

Activitățile de cercetare au fost structurate pe trei paliere majore, convergente spre fundamentarea teoretică și empirică a studiului. Primul și cel mai amplu palier a constat în constituirea unui corpus robust de surse documentare primare, bazat pe confruntarea critică a informațiilor. Acesta a inclus, pe de o parte, presa de epocă, esențială pentru înțelegerea discursului public (precum „Basarabia”, „Viața Basarabiei”, „Glasul Basarabiei”, „Moldovanul”, și „Cuvânt Moldovenesc”), și, pe de altă parte, documente din fondurile arhivistice ale Guvernatorului Basarabiei. Această juxtapunere de surse a permis o confruntare critică între narativul oficial al puterii și realitatea editorială. Colecția reunește aproximativ 270 de articole și materiale de presă, alături de 20 de imagini, toate provenind din publicații relevante de la începutul secolului al XX-lea, o perioadă crucială pentru cristalizarea identității naționale și culturale. Materialele au fost selectate, fotografiate și transcrise în vederea conservării și studierii aprofundate a discursului public din epocă. Axul central al colecției îl constituie reflectarea în presa vremii a mișcării culturale și naționale a românilor, în special din provinciile istorice aflate sub dominație străină, precum Basarabia, Transilvania sau Bucovina, conform contextului istoric al perioadei. Articolele ilustrează intensificarea eforturilor de emancipare națională, vizibilă în special după evenimente majore, precum Revoluția Rusă din 1905 sau în preajma Primului Război Mondial. Publicațiile acelor ani, inclusiv ziarele „Basarabia” (1906), „Viața Basarabiei” (1907) și „Cuvânt Moldovenesc” (1913-1917), funcționau ca adevărate tribune de afirmare a identității și ca vectori de răspândire a idealurilor unității naționale. Astfel, chiar din primul său număr, apărut la 24 mai, ziarul Basarabia a abordat cu îndrăzneală problema înapoierii culturale a românilor basarabeni. Publicația a reflectat și deznădejdea comunității în fața neputinței celor doi deputați trimiși de Basarabia în Duma de Stat a

Rusiei de a rezolva eficient aceste probleme stringente. Prin urmare, ziarul și-a asumat de la bun început rolul de a suplini lacunele reprezentării politice, canalizând nemulțumirile și articulând necesitatea emancipării culturale și naționale. O mare parte din articole relevă probleme legate de promovarea limbii române, a folclorului, istoriei și educației în rândul maselor, fiind vizibile preocupările pentru înființarea de școli, biblioteci și instituții culturale.

Un element definitoriu al corpusului este prezența articolelor semnate cu inițiale sau pseudonime, indicând o strategie editorială de eludare a cenzurii și de protejare a identității autorilor. Utilizarea inițialelor sau a pseudonimelor pentru semnarea articolelor în presa de la începutul secolului al XX-lea, în special în publicații aflate sub stricta supraveghere imperială reprezintă un element crucial de analiză care validează necesitatea unei lecturi hermeneutice a surselor. Acest procedeu de semnare nu era o simplă convenție stilistică, ci o strategie de supraviețuire și o metodă de disimulare a identității, având implicații majore în planul securității personale a redactorilor și în cel al studiului istoriografic.

Prin urmare, activitatea de prelucrare a materialelor a impus adoptarea unei decodificări hermeneutice, depășind simpla lectură literală a textelor. Această abordare devine obligatorie din cauza utilizării pe scară largă a „limbajului esopic” sau a aluziilor subtile, concepute pentru a ocoli interdicțiile cenzurii. Mesajele critice, ideile de emancipare națională și nemulțumirile sociale erau astfel mascate în referințe istorice, recenzii literare sau cronică culturale aparent inofensive.

Așadar, lectura hermeneutică este un demers necesar pentru a deconstrui barierele cenzurii și pentru a dezvălui mesajele ascunse care animau mișcarea culturală a epocii. A fost imperios necesar să se depășească bariera inițialelor și a pseudonimelor pentru a identifica autorii reali (precum Ioan Pelivan, Pantelemon Halippa, Ion Inculeț etc). Atribuirea unui articol unui lider recunoscut atestă implicarea activă a elitei intelectuale și confirmă că ideile de emancipare erau susținute, chiar și sub riscul represiunii. Doar prin această metodă, studiul poate recupera discursul autentic al elitei naționale și poate asigura rigoarea științifică necesară confruntării dintre narativul oficial al puterii și realitatea editorială.

Alături de articolele și materialele de presă, în cadrul cercetării au fost depistate circa 20 de documente relevante din fondurile arhivistice, îndeosebi din Fondul 2, care oferă o perspectivă detaliată asupra mecanismului de control imperial. Aceste documente confirmă schimbările survenite în sistemul de cenzură imperială de la începutul anilor 1860, evidențiind transferarea cenzurii publicațiilor și presei periodice de la Direcția principală a cenzurii la Ministerul Afacerilor Interne (MAI) al Imperiului Rus, precum și stabilirea unei noi ordini de cenzurare a publicațiilor. În același fond au fost identificate o serie de documente ce conțin directive explicite ale MAI privind interzicerea publicării articolelor care argumentau dreptul istoric al țăranilor asupra pământului, indicând o politică explicită de suprimare a subiectelor sociale sensibile. O altă categorie importantă de documente conține circulare confidențiale ale Ministerului Afacerilor Interne privind nepublicarea în Buletinele Guberniale a articolelor care criticau sau dezavauau activitatea administrației sau poliției locale. Un caz specific identificat este cel prin care se atrăgea atenția guvernatorului Basarabiei asupra publicării în Buletinul regional a unui articol în care era demascat un pristav (funcționar de poliție) sub acuzația de complicitate la furturi și tâlhării, demonstrând efortul constant al MAI de a proteja imaginea și autoritatea administrației locale. Aceste surse reflectă exclusiv perspectiva Puterii, fiind redactate adesea cu scopul de a justifica acțiunile de

reprimare și de a sublinia caracterul subversiv al presei. Analiza lor relevă, așadar, rolul profund opresiv al cenzurii care, prin reglementări stricte și decizii administrative, a constituit un obstacol major, împiedicând apariția și dezvoltarea consecventă a presei naționale în limba română în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Documentele de arhivă furnizează date esențiale privind mecanismul birocratic al aplicării legilor cenzurii, fiind însă în mod inerent părtinitoare și necesitând o critică internă riguroasă pentru a confrunta acuzațiile oficiale cu realitatea conținutului editorial.

Înțelegerea profundă a subiectului a necesitat, de asemenea, o evaluare critică a istoriografiei. S-a constatat că literatura de specialitate se diferențiază pe axe cronologice. În perioada interbelică, istorici precum Ștefan Ciobanu s-au concentrat preponderent pe rolul presei ca mijloc de deșteptare națională. Istoriografia contemporană aduce, în schimb, o abordare mai nuanțată, fundamentată pe noi surse și pe o metodologie care transcende focalizarea exclusivă pe rolul național, orientându-se către contextul socio-cultural extins și către analiza micro-istorică a dosarelor și a biografiilor redactorilor. Cu toate acestea, se constată o lacună semnificativă în analiza aprofundată a mecanismelor interne de autocenzură și a impactului economic și logistic al restricțiilor țariste. Cercetarea urmărește să umple golurile documentare rezultate din lipsa de acces sau din ignorarea anumitor categorii de surse (cum ar fi cele din arhivele cenzurii rusești). Acestea pot dezvălui detalii neștiute despre structura internă, finanțarea sau conexiunile mișcării culturale, completând imaginea de ansamblu. Viziunea istoriografică va fi nuanțată prin aducerea în prim-plan a complexității interacțiunilor. Analiza nu se va limita la a constata existența cenzurii, ci va examina modul în care această cenzură a fost percepută, eludată și, paradoxal, cum a contribuit la cristalizarea discursului național, forțându-l să adopte „limbajul esopic”.

Prin urmare, în această etapă, cercetarea a impus studierea aprofundată a istoriografiei de specialitate, demers esențial pentru identificarea unor noi piste de analiză și pentru completarea lacunelor existente privind presa națională și mecanismele de cenzură țaristă din Basarabia, permițând astfel nuanțarea viziunii istoriografice consacrate și oferind o analiză micro-istorică a dosarelor de cenzură și o abordare comparativă a surselor rusești și românești, elemente ce asigură rigoarea științifică necesară.

Un al doilea palier esențial a vizat studierea literaturii teoretice pentru clarificarea conceptelor centrale. În acest sens, am delimitat natura cenzurii exercitate în Basarabia țaristă, identificând-o drept o formă de cenzură preventivă – un mecanism birocratic complex. Acesta depășea simpla interdicție a ideilor, fiind menit să întârzie, să modifice și să descurajeze orice inițiativă editorială națională. S-a identificat că obiectivul politic al acestui sistem cenzorial era menținerea strictă a „triadei oficiale” (ortodoxie, autocrație, naționalitate rusă) și suprimarea oricăror manifestări explicite ale identității românești. Pe baza acestei înțelegeri a controlului imperial, am definit explicit presa națională ca fiind publicațiile scrise în limba română care urmăreau cultivarea conștiinței naționale. Aici am adoptat o perspectivă inspirată de Benedict Anderson și teoria sa despre „comunitățile imaginare”, argumentând că presa, chiar și cea sever cenzurată, a jucat un rol esențial în crearea unui spațiu public comun. Prin urmare, simpla apariție a unui ziar în limba maternă a reprezentat în sine un act de afirmare națională și o formă de rezistență simbolică împotriva politicii de asimilare promovate de imperiu.

Al treilea palier al activității a vizat stabilirea metodologiei de cercetare, identificând modul optim de abordare a temei prin stabilirea unei paradigme interdisciplinare riguroase. Această

paradigmă combină instrumente din istoria presei și științele comunicării. Cercetarea este predominant istorică și calitativă, utilizând o abordare diacronică esențială pentru a urmări evoluția presei naționale pe axa timpului (1840–1917), corelând fazele de apariție și rezistență cu modificările legislative cheie (precum Regulamentul din 1865 și 1905). Basarabia este tratată ca un studiu de caz complex, ilustrând elocvent modul în care o identitate culturală emergentă a supraviețuit și s-a afirmat într-un context de presiune asimilatoare și cenzură preventivă rigidă. Pentru a decela rolul presei sub cenzură, vor fi aplicate metode de analiză specifice, precum analiza de conținut calitativă care vizează identificarea temelor recurente cu rezonanță națională, în timp ce analiza discursului (limbajul esopic) este crucială pentru decodarea strategiilor de ocolire a cenzurii. De asemenea, metoda comparativă va permite evidențierea specificului și dificultăților contextului țarist prin comparația cu presa românească din alte regiuni.

Un rezultat important al cercetărilor în această etapă a fost identificarea, colectarea și studierea materialelor de presă în Biblioteca Academiei Române. În cadrul celor trei deplasări efortul principal s-a concentrat pe consultarea integrală a colecțiilor de presă deținute. În mod specific, s-au studiat publicațiile relevante din anii 1906-1907, printre care „Basarabia”, „Viața Basarabiei”, „Moldovanul”, precum și a ziarului „Glasul Basarabiei” (1913) a revistei lunare și ziarului săptămânal „Cuvânt moldovenesc” (1913-1917). În urma acestei documentări au fost selectate, copiate și fotografiate articole de o importanță deosebită, care ilustrează o multitudine de aspecte ale mișcării naționale din Basarabia. Aceste materiale primare contribuie la fundamentarea empirică a cercetării prin includerea contribuțiilor semnate de personalități marcante ale epocii, precum Alexis Nour, Gheorghe Madan, Pavel Dicescul, Ioan Pelivan, Pantelimon Halippa, Alexe Mateevici. Aceste texte, prin viziunea și influența autorilor lor, oferă o perspectivă directă asupra agendei culturale și politice a românilor basarabeni. De asemenea, timpul alocat documentării a fost dedicat alcătuirii unei bibliografii de specialitate și studierii lucrărilor recente. Această etapă a fost esențială pentru aprofundarea aspectelor teoretice și istorice legate de fenomenul cenzurii, oferind astfel cadrul conceptual necesar pentru interpretarea critică a presei consultate. Activitatea din bibliotecă a dus, așadar, la constituirea unui corpus important de surse primare, esențial pentru continuarea analizei micro-istorice a mișcării naționale sub control imperial.

Deși activitățile inițiale de cercetare s-au concentrat preponderent pe sondarea și acumularea de materiale documentare, fără a include în planul imediat etape dedicate publicării, datele primare colectate și prelucrate în această fază au permis deja pregătirea și prezentarea a două comunicări științifice, precum și publicarea unui rezumat în materialele conferinței. Prima comunicare, intitulată „La presse roumaine en Bessarabie: entre liberté et censure tsariste (1905-1917)”, a fost susținută în cadrul celei de-a patra ediții a reuniunii *Symposium de la recherche scientifique francophone*, eveniment desfășurat la Iași în perioada 30-31 octombrie 2025. Această prezentare preliminară a oferit o sinteză a problematicii presei naționale basarabene în contextul evenimentelor de după 1905, evidențiind modul în care scurta liberalizare a permis apariția unor ziare precum „Basarabia” și „Viața Basarabiei”, cruciale pentru dezvoltarea conștiinței naționale. Totuși, această efervescență a fost rapid contracaraată prin intensificarea cenzurii țariste și supraveghere, publicațiile fiind vizate de persecuții penale pentru conținut „iredentist”. În ciuda presiunii constante, emergența acestei presei naționale a pus bazele unui mecanism de rezistență continuă, esențial pentru pregătirea noii renașteri naționale care a urmat Revoluției din Februarie 1917. Cea de-a doua comunicare „Propaganda

imperială versus afirmarea națională: Cazul ziarelor „Basarabia” și „Moldovanul” (1906–1908)” a fost prezentată în cadrul conferinței internaționale „Latinitate, romanitate, românitate” care a avut loc la USM în perioada 7-8 noiembrie 2025. Comunicarea a scos în evidență faptul că zierele „Basarabia” și „Moldovanul” (1906–1908) au fost proiecte editoriale concurente și antagonice, oglindind lupta dintre forțele naționale și cele imperiale rusești. Susținut de intelectuali români și de factori din Regatul României, „Basarabia” a militat pentru afirmarea identității românești și autonomia Basarabiei. Drept replică, administrația țaristă a finanțat „Moldovanul” pentru a contracara mișcarea „românofilă-iredentistă” și a promova loialismul rusesc. În mod paradoxal, deși cu o orientare proguvernamentală, chiar și „Moldovanul” a contribuit involuntar la diseminarea culturii române, susținând indirect ideea unității național-culturale.

6. Diseminarea rezultatelor la forurile științifice (obligatoriu)

NEGRU, GH. La presse roumaine en Bessarabie: entre liberté et censure tsariste (1905-1917). Symposium de recherches scientifique francophone en Europe Centrale et Orientale, 30 et 31 octobre 2025, Université „Alexandru Ioan Cuza” de Iași (a se vedea: <https://srsf-eco.sciencesconf.org>)

NEGRU, GH. Propaganda imperială versus afirmarea națională: Cazul ziarelor „Basarabia” și „Moldovanul” (1906–1908). Conferința Științifică Internațională Latinitate, romanitate, românitate (ediția a IX-a), 6-8 noiembrie 2025, Chișinău, Republica Moldova (a se vedea: <https://istorie.usm.md/?p=2022>)

7. Impactul științific, social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectului 2025 (obligatoriu)

Impactul proiectului se înscrie în domeniul istoriografiei, prin nuanțarea viziunii asupra mișcării naționale din Basarabia. Această nuanțare este realizată prin confruntarea inedită a documentelor de cenzură rusești cu presa românească și prin aplicarea unei metodologii hermeneutice riguroase pentru decodificarea limbajului esopic. Rezultatul direct este constituirea unui corpus documentar robust, vital pentru cercetările viitoare. La nivel social și cultural, studiul contribuie la consolidarea memoriei naționale prin evidențierea rolului presei ca „tribună” și al elitelor intelectuale (Alexis Nour, Ioan Pelivan, Alexe Mateevici, Vasile Oatu, Pavel Grossu, Pantelimon Cubolteanu (Halippa) în fața opresiunii, oferind, totodată, o perspectivă istorică utilă pentru înțelegerea fenomenelor de propagandă și dezinformare. Impactul este completat de susținerea indirectă a infrastructurii de cercetare prin digitalizarea și prelucrarea materialelor rare.

8. Colaborare la nivel național în cadrul implementării proiectului 2025

Colaborarea la nivel național s-a concentrat pe obținerea de resurse documentare și pe diseminarea academică. Aceasta a inclus parteneriatele cu instituții-cheie, precum Universitatea de Stat din Moldova (USM), unde au fost prezentate rezultatele (Conferința „Latinitate, Romanitate, Românitate”). De asemenea, accesul la fondurile de arhivă (Agenția Națională a Arhivelor) a fost vital pentru obținerea documentelor rusești de cenzură necesare confruntării narativului oficial cu cel național.

9. Colaborare la nivel internațional în cadrul implementării proiectului 2025 (obligatoriu)

Colaborarea la nivel internațional a fost materializată prin afilierea și participarea la evenimente academice de prestigiu organizate de instituții cu anvergură regională și globală. Un exemplu elocvent este colaborarea cu Agenția Universitară a Francofoniei (AUF), concretizată prin susținerea comunicării „La presse roumaine en Bessarabie : entre liberté et censure tsariste (1905-1917” în cadrul *Symposium de la recherche scientifique francophone en Europe Centrale et Orientale*, ediția a IV-a, Iași, 2025. Această participare a facilitat diseminarea rezultatelor proiectului în spațiul academic francofon și a deschis oportunități pentru viitoare parteneriate de cercetare. De asemenea important a fost și colaborarea cu Biblioteca Academiei Române (BAR), al cărei fond de presă a fost esențial pentru constituirea corpusului de surse primare.

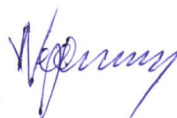
10. Dificultăți în realizarea proiectului: financiare, organizatorice, legate de resursele umane (opțional)

Implementarea proiectului s-a desfășurat, în linii mari, în condiții optime, obiectivele fiind atinse conform planificării. Dificultățile întâmpinate au fost de natură logistică și administrativă minoră, inerentă procesului de coordonare a deplasărilor la bibliotecile din străinătate. Aceste provocări inerente au fost însă gestionate eficient și prompt de echipa de proiect, fără a genera întârzieri critice sau a compromite atingerea rezultatelor științifice propuse. Prin urmare, nu au fost înregistrate dificultăți majore (financiare sau umane) care să necesite revizuirea planului inițial de cercetare.

11. Recomandări, propuneri (opțional).

Conducătorul de proiect

Negru Gheorghe

Data: 01.12.2025

Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în proiect în anul 2025

Cifra proiectului 25.80012.0807.45SE

Denumirea proiectului „Presă națională din Basarabia sub regimul cenzurii țariste (anii 1840-1917). Studii, documente și materiale”

Rezumat în limba română pentru anul 2025 1 pagină

Activitatea de cercetare a fost structurată pe trei paliere convergente, esențiale pentru fundamentarea teoretică și empirică a studiului. Demersul a început cu o evaluare critică a istoriografiei și cu definirea unei paradigme interdisciplinare riguroase, care combină analiza istorică, analiza de conținut și analiza discursului. S-a definit cenzura țaristă în Basarabia drept un mecanism birocratic preventiv și opresiv, menit să mențină „triada oficială” și să suprimă manifestările identității românești, iar presa națională a fost definită ca un vector al cultivării conștiinței etnice, urmând modelul „comunităților imaginare”.

Primul și cel mai amplu palier a constat în constituirea unui corpus robust de surse primare, esențial pentru asigurarea rigorii științifice. În urma consultării colecțiilor Bibliotecii Academiei Române, au fost selectate, fotografiate și transcrise circa 270 de articole din presa de epocă (*Basarabia*, *Viața Basarabiei*, *Moldovanul*, *Cuvânt Moldovenesc* etc.) și 20 de documente din fondurile arhivistice ale ANA (Fondul guvernatorului Basarabiei). Această juxtapunere a permis o confruntare critică între narativul oficial al administrației și realitatea editorială.

Analiza corpusului a scos în evidență rolul central al presei ca „tribună” de afirmare a identității, ziare precum *Basarabia* (1906) abordând cu îndrăzneală problema înapoierii culturale a românilor basarabeni și asumându-și rolul de a suplini lacunele reprezentării politice. Un element crucial al analizei a fost utilizarea pe scară largă a inițialelor sau pseudonimelor (precum cele ale lui Ioan Pelivan) și a „limbajului esopic” (aluzii subtile), care a validat necesitatea unei lecturi hermeneutice a surselor. Această decodare a fost indispensabilă pentru a deconstrui barierele cenzurii și a confirma implicarea activă a elitei intelectuale în mișcarea națională. Documentele de arhivă au confirmat, pe de altă parte, că cenzura era un mecanism complex, transferat la MAI, care interzicea explicit publicarea articolelor ce criticau administrația sau abordau subiecte sociale sensibile. Deși activitățile inițiale de cercetare au vizat preponderent sondarea și acumularea de materiale documentare, datele colectate au permis deja pregătirea și prezentarea a două comunicări științifice, precum și publicarea unui rezumat în materialele conferinței. Prima comunicare, intitulată „La presse roumaine en Bessarabie: entre liberté et censure tsariste (1905-1917)”, a fost susținută la *Symposium de la recherche scientifique francophone* (Iași, 2025). A doua comunicare, „Propaganda imperială versus afirmarea națională: Cazul ziarelor «Basarabia» și «Moldovanul» (1906–1908)”, a fost prezentată la Conferința „Latinitate, romanitate, românitate” (USM, 2025). În concluzie, activitatea a dus la stabilirea unui cadru metodologic riguros și la un corpus documentar robust, care nu doar completează lacunele istoriografice, dar și confirmă implicarea elitei în lupta de afirmare națională sub presiunea asimilatoare.

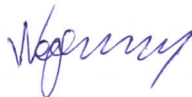
Rezumat în limba engleză pentru anul 2025 1 pagină

The research activity was structured on three convergent pillars, essential for the theoretical and empirical foundation of the study. The approach began with a critical evaluation of historiography and the definition of a rigorous interdisciplinary paradigm, combining historical analysis, content analysis, and discourse analysis. Tsarist censorship in Bessarabia was defined as a preventative and oppressive bureaucratic mechanism, intended to maintain the "official triad" and suppress manifestations of Romanian identity, while the national press was defined as a vehicle for cultivating ethnic consciousness, following the model of "imagined communities". The first and most extensive pillar consisted of establishing a robust corpus of primary sources, essential for ensuring scientific rigor. Following the consultation of the Romanian Academy Library collections, approximately 270 articles from the period's press (*Basarabia*, *Viața Basarabiei*, *Moldovanul*, etc.) and 20 documents from the Russian archival funds (Fund of the Bessarabian Governor/MAI) were selected, photographed, and transcribed. This juxtaposition allowed for a critical confrontation between the official narrative of the administration and the editorial reality. The analysis of the corpus highlighted the central role of the press as a "tribune" for identity affirmation. Newspapers like *Basarabia* (1906) boldly addressed the cultural backwardness of the Bessarabian Romanians and assumed the role of compensating for the shortcomings of political representation. A crucial element of the analysis was the widespread use of initials or pseudonyms (such as Ioan Pelivan's) and "Aesopian language" (subtle allusions), which validated the necessity of a hermeneutic reading of the sources. This decoding was indispensable for deconstructing the barriers of censorship and confirming the active involvement of the intellectual elite in the national movement. Archival documents confirmed, on the other hand, that censorship was a complex mechanism, transferred to the MAI, which explicitly prohibited the publication of articles criticizing the administration or addressing sensitive social topics.

Although the initial research activities were primarily aimed at surveying and accumulating materials, the collected data already allowed for the preparation and presentation of two scientific papers, including the publication of an abstract in the conference materials. The first paper, titled "La presse roumaine en Bessarabie: entre liberté et censure tsariste (1905-1917)", was delivered at the *Symposium de la recherche scientifique francophone* (Iași, 2025). The second paper, "Propaganda imperială versus afirmarea națională: Cazul ziarelor «Basarabia» și «Moldovanul» (1906–1908)", was presented at the "Latinitate, romanitate, românitate" Conference (USM, 2025). In conclusion, the activity led to the establishment of a rigorous methodological framework and a robust documentary corpus, which not only fills historiographical gaps but also confirms the elite's involvement in the struggle for national affirmation under assimilatory pressure.

Conducătorul de proiect

Negru Gheorghe

Data: 01.12.2025

**Lista lucrărilor științifice, științifico-metodice și didactice
publicate în anul 2025 în cadrul proiectului**

„Presa națională din Basarabia sub regimul cenzurii țariste (anii 1840-1917). Studii, documente și materiale”

1. Monografii (recomandate spre editare de consiliul științific/senatul organizației din domeniile cercetării și inovării)

1.1. monografii internaționale

1.2. monografii naționale

2. Capitole în monografii naționale/internaționale

3. Editor culegere de articole, materiale ale conferințelor naționale/internaționale

4. Articole în reviste științifice

4.1. în reviste din bazele de date Web of Science și SCOPUS (cu indicarea factorului de impact IF)

4.2. în alte reviste din străinătate recunoscute

4.3. în reviste din Registrul National al revistelor de profil, cu indicarea categoriei

4.4. în alte reviste naționale

5. Articole în culegeri științifice naționale/internaționale

5.1. culegeri de lucrări științifice editate peste hotare

5.2 culegeri de lucrări științifice editate în Republica Moldova

6. Articole în materiale ale conferințelor științifice

6.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

6.2. în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova)

6.3. în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională

6.4. în lucrările conferințelor științifice naționale

7. Teze ale conferințelor științifice

7.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

7.2. în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova)

NEGRU, GH. *Propaganda imperială versus afirmarea națională: Cazul ziarelor „Basarabia” și „Moldovanul”(1906–1908).* În: Conferința Științifică Internațională „Latinitate, romanitate, românitate” (ediția a IX-a), 6-8 noiembrie 2025. Programul și rezumatelor conferinței, pp. 135-136. ISBN 978-5-36241-623-2 (https://enciclopedia.asm.md/wp-content/uploads/LLR_2025_web.pdf).

7.3. în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională

7.4. în lucrările conferințelor științifice naționale

Notă: vor fi considerate teze și nu articole materialele care au un volum de până la 0,25 c.a.

8. Alte lucrări științifice (recomandate spre editare de o instituție acreditată în domeniu)

8.1. cărți (cu caracter informativ)

8.2. enciclopedii, dicționare

8.3. atlase, hărți, albume, cataloage, tabele etc. (ca produse ale cercetării științifice)

9. Brevete de invenții și alte obiecte de proprietate intelectuală, materiale la saloanele de invenții

10. Lucrări științifico-metodice și didactice

10.1. manuale pentru învățământul preuniversitar (aprobate de ministerul de resort)

10.2. manuale pentru învățământul universitar (aprobate de consiliul științific /senatul instituției)

10.3. alte lucrări științifico-metodice și didactice

**Executarea devizului de cheltuieli,
conform anexei nr. 2.3 din contractul de finanțare pentru anul 2025**

Cifrul proiectului: 25.80012.0807.45 SE

Cheltuieli, mii lei				
Denumirea	Cod		Anul de gestiune	
	Eco (k6)	Aprobat	Modificat +/-	Precizat
Deplasări în interes de serviciu peste hotare	222720	43 270,0		43 270,0
Servicii de cercetări științifice	222930	239 568,0		239 568,0
Servicii neatribuite altor aliniate	222999	14 880,0		14 880,0
Procurarea materialelor de uz gospodăresc și rechizite de birou	316110	2 282,0		2 282,0
Total		300 000,0		300 000,0

Conducătorul organizației

Șarov Igor

Contabil șef

Cojocaru Liliana

Conducătorul de proiect

Negru Gheorghe

Data: 01.12.2025

[Handwritten signatures in blue ink]

Componența echipei conform contractului de finanțare 2025

Cifrul proiectului 25.80012.0807.45 SE

Echipa proiectului conform contractului de finanțare (la semnarea contractului) pentru 2025						
Nr	Nume, prenume (conform contractului de finanțare)	Anul nașterii	Titlul științific	Norma de muncă sau nr. de ore conform contractului	Data angajării	Data eliberării
1.	Negru Gheorghe	1955	doctor în istorie	32	01.08.2025	31.12.2025
2.	Negru Elena	1965	dr. habilitat în istorie	25	01.08.2025	31.12.2025
3.	Sclifos Tudor-Eugen	1990	doctor în istorie	13	01.08.2025	31.12.2025
4.	Barbaiani Angela	1989		13	01.08.2025	31.12.2025

Modificări în componența echipei pe parcursul anului 2025					
Nr	Nume, prenume	Anul nașterii	Titlul științific	Norma de muncă sau nr. de ore conform contractului	Data angajării
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					

Conducătorul organizației

Șarov Igor

Contabil șef

Cojocaru Liliana

Conducătorul de proiect

Negru Gheorghe

[Handwritten signatures in blue ink]